

Van de redactie...

Het is december 2017 en we zijn alweer een VN klimaatop verder. In Bonn tekende Syrië, het enige land dat nog ontbrak, het klimaatakkoord van Parijs. Met de nieuwe koers van de Amerikaanse president Trump om de VS terug te trekken uit het Parijs-akkoord, komt Amerika dus alleen te staan. De vraag rijst natuurlijk of de wereld het ook zonder de steun van de VS af kan. In deze nieuwsbrief vindt u een terugblik op de jaarlijkse klimaatconferentie, met daarin uiteraard ook aandacht voor de bossen.

In 2016 steeg de ontbossing tot recordhoogte, 2017 is het warmste jaar ooit gemeten en met de biodiversiteit gaat het ook al beroerd. Geen goed nieuws dus. Of zijn er ook lichtpuntjes? Toch wel. In deze nieuwsbrief neemt Marc Hoogeslag, projectleider bij IUCN NL en autoriteit op het gebied van landacquisitie voor natuurbescherming, ons mee in de wereld van de landaankoop.

In de rubriek 'Post uit...' vertelt VTB-lid Rens Brouwer over zijn onderzoek naar "enrichment planting" van paranotensbomen in de Peruaanse jungle. Rens heeft besloten tot de redactie van de VTB-nieuwsbrief toe te treden, waarmee we uiteraard zeer verheugd zijn. Overigens, de redactie is nog steeds op zoek naar versterking dus mocht u interesse hebben, laat het ons weten.

Voor de column vroegen wij eigenaar van adviesbureau Symaco, Ted Wiegman, om zijn kritische licht te laten schijnen op houtcertificering en de EUTR - een onderwerp dat veelvuldig is besproken in de VTB-gelederen.

Wij wensen u gezellige dagen "rondom de boom", een heel fijne jaarwisseling en een buitengewoon groen 2018!

Bonn Fiji

Terugblik op de Klimaatconferentie

Terwijl felle branden de bossen in Californië en Portugal in de as legden, de Cariben zich organiseerden rondom de wederopbouw na twee verwoestende orkanen en inwoners van New Delhi door dikke smog in het ziekenhuis werden opgenomen, wijdde de exotische eilandnatie Fiji zich aan haar voorzitterstaak van de 23ste klimaatop van de Verenigde Naties. Vanwege de logistieke haalbaarheid werd de top niet op Fiji zelf gehouden maar in het Duitse Bonn. Waar de

conferentie vorig jaar nog in de greep werd gehouden van de Amerikaanse presidentsverkiezingen, ging het nu vooral over hoe de wereld zonder de hulp van de VS toch zou kunnen voldoen aan de doelstellingen van het Parijs-akkoord. Dat zal nog een hele kluit blijken.

Overigens stuurde de regering Trump wel een delegatie naar Bonn, maar die pleitte daar openlijk voor meer investeringen in olie, gas en kolen, tot grote verontwaardiging van de aanwezigen in de zaal. Een meerderheid van de aanwezigen verwijderde zich overigens tijdens het evenement demonstratief uit de zaal. Aan de andere kant moeten we niet vergeten dat inmiddels ruim 2.500 niet-federale VS vertegenwoordigers (denk aan lagere overheden, steden en bedrijven) zich juist wel achter het Parijs-akkoord scharen. Gezamenlijk vertegenwoordigen zij meer dan de helft van de Amerikaanse economie. In het America's Pledge Initiative werken deze actoren er hard aan het gat te dichten dat ontstaat nu de federale overheid zich terugtrekt. Lastig feit blijft wel dat de miljarden die de VS onder Obama nog hadden toegezegd aan het internationale klimaatfonds er niet zullen komen. Maar ja, wie weet haken de Amerikanen over een paar jaar wel weer aan.

"37% van de nodige emissiereducties kan worden behaald door beter landgebruik"

De VS zijn niet de enigen die de voortgang verhinderen. "Australië is nu het grootste obstakel", zo stelt Adam Bandt, partijlid van de Groenen in Australië. De Australische regering staat op het punt een enorme kolenmijn en spoorverbinding aan te leggen voor de export van kolen naar India. De mijn, door tegenstanders een 'klimaatbom' genoemd, leidt mogelijk tot de uitstoot van zo'n 7,7 miljard ton broeikasgas. Tegelijkertijd probeert Australië te verdoezelen dat hun emissies blijven toenemen.

Trouwens, frustratie was er ook omdat Merkel niet heeft aangekondigd de vervuilende Duitse bruinkoolmijnen te sluiten. Maar goed. Wat heeft COP23 nou eigenlijk voor de bossen in petto gehad? Dat is een relevante vraag, zeker in het licht van nieuw onderzoek waaruit blijkt dat zo'n 37% van de benodigde emissiereducties tot 2030 kan worden behaald door beter landgebruik en bosbeheer. De ontbossing is het afgelopen jaar sterk toegenomen: een oppervlakte bos ter grootte van Nieuw Zeeland ging in 2016 tegen de vlakte. Maar gelukkig begint er zo langzamerhand wel wat te schuiven. Het

Column: Ongemakkelijke feiten

Door: Ted Wiegman

In zijn boek *Beyond Certification* beschrijft de Australische bosbouwer Scott Poynton dat de FSC Chain of Custody (CoC) certificatie hout niet werkelijk vanaf de bron tot eindverbruiker traceert. Bij PEFC en OLB geschiedt hetzelfde. Het enige dat zo'n certificaat aantoonbaar is dat een schakel in de keten op het moment van een audit voldeed aan de eisen. Is de audit afgerond "dan kunnen ze hun eigen gang weer gaan". Bovendien zijn het de houtbedrijven zelf die de certificatie-instelling kiezen én betalen, waardoor de onafhankelijkheid in het geding is. Ook met audits, uitgevoerd door onervaren auditoren van de certificatie-instelling, is kwaliteit niet gegarandeerd. Hierdoor ontstaat tijdens "input-transformatie-voorraad-output" een groot risico in de CoC certificatie: volumefraude.

Mijn pensionering en het bovenstaande was een belangrijke reden om te stoppen als groepsmanager voor FSC, PEFC en

Keurhout. Ik wilde volkomen onafhankelijk kunnen spreken. Met 43 jaar ervaring in de houtsector in en buiten Europa, heb ik inzicht gekregen in de 'andere' manier van werken, registreren, uitvoeren en controleren. Bij veel houtbedrijven blijken illegale en frauduleuze praktijken een belangrijke rol te spelen. In het kader van de EUTR 2013 wordt 'risico management strategie' nogal eens verward met 'CoC certificeren'. Doch dit sluit illegale, (z.g. black-box) activiteiten, o.a. manipulatie met volumes door de keten heen, nog niet uit. Auditoren hebben doorgaans onvoldoende inzicht, laat staan werkelijk inzicht.

Met CoC certificatie wordt up- en downstream de controle op 'legale' volumes er niet duidelijker op. Partijen hout(producten), die te goeder trouw onder een certificaat worden ingekocht voldoen onvoldoende aan het predicaat 'aantoonbaar legaal' of aan de product certificatie claim. Gelukkig gooit de EUTR 2013 roet in het eten: alleen certificaten aanzien van legaliteit blijkt onvoldoende.

Dankzij deze verordening zijn er nu voorbeelden die aantonen dat de bewijsvoering, verificatie van volumes binnen certificatiesystemen, juist aangaande de legaliteit, rammelt. Zo ook de transparante controle daarop. Certificerende en monitorende instanties melden niet waar in de keten van systemen tijdens controles tekortkomingen (GAPS) zijn geconstateerd. Immers, het is 'hun business'. Niet mee bemoeien!

Het blijkt dat er onvoldoende tools zijn om door de keten heen een gesloten volumebalans vast te houden. Ook is het begrip "gesloten volumebalans" inhoudelijk onduidelijk. "Onmogelijk", wordt er door het bedrijfsleven geroepen. Ik maak mij terecht zorgen!

Het wordt tijd voor een stevige dialoog, juist met Certificerende en Monitorende instanties (SGS, Control Union, Nepcon, SCS, Bureau Veritas), onafhankelijke experts, systeemeigenaren (FSC/PEFC), NVWA en andere officiële instanties.

World Resources Institute meldde dat er 2,1 miljard dollar in private fondsen is toegezegd voor het herstellen van bossen in Latijns Amerika en de Cariben. De gelden vloeien in het Initiative 20x20, dat in het jaar 2020 20 miljoen hectare wil hebben herbebost. Met dank aan 19 private investeerders ondersteunt dit initiatief nu al zo'n 40 restauratieprojecten die gezamenlijk optellen tot 10 miljoen hectare. Dat dit initiatief een succes is blijkt wel uit het feit dat inmiddels door 16 landen in Latijns Amerika gezamenlijk al ruim 53 miljoen hectare herbebossing is toegezegd, veel meer dan de eigenlijke doelstelling.

Tijdens COP23 maakte Unilever bekend dat ze samen met de Noorse overheid een nieuw fonds in het leven roepen van 400 miljoen dollar om ontbossingsvrije bedrijfsmodellen te ontwikkelen in de Amazone en Cerrado. Dit geeft invulling aan het Cerrado Manifesto, dat in september van dit jaar door 23 bedrijven werd gelanceerd.

"Er is 2,1 miljard dollar toegezegd voor herstel van bossen in Latijns Amerika en de Cariben"

En dan nog meer Zuid Amerika, want ook het Verenigd Koninkrijk kondigde aan 62 miljoen pond te investeren in het tegengaan van ontbossing in Colombia, Brazilië en Peru. Enerzijds door uitbreiding van het Colombiaanse REDD for Early Movers (REM) programma naar de Braziliaanse staten Acre en Mato Grosso, en anderzijds door het P4F pro-

gramma, dat eerder is uitgerold in Aziatische en Afrikaanse landen, te introduceren in Zuid Amerika.

West Afrikaanse landen waaronder Ivoorkust en Ghana, die veel bos hebben verloren door uitbreiding van de cacao-teelt, hebben toegezegd hun ontbossing terug te dringen en te gaan werken aan restauratie. Ook Nigeria zegde toe vier miljoen hectare te zullen restaureren en eerder dit jaar deed Tsjaad een vergelijkbare toezegging onder het AFR100 initiatief. Wel wat mooie beloftes dus deze keer, maar COP23 bleek toch vooral ook het toneel van politieke leiders van rijke landen en ontwikkelingslanden die het niet eens konden worden over wie wie hoeveel moet betalen – een discussie die al zo oud is als het Kyoto Protocol. De hoop om daaruit te komen is nu gevestigd op COP24 te Katowice, Polen, in december 2018. ■ Caspar Verwer

Een sprankje hoop

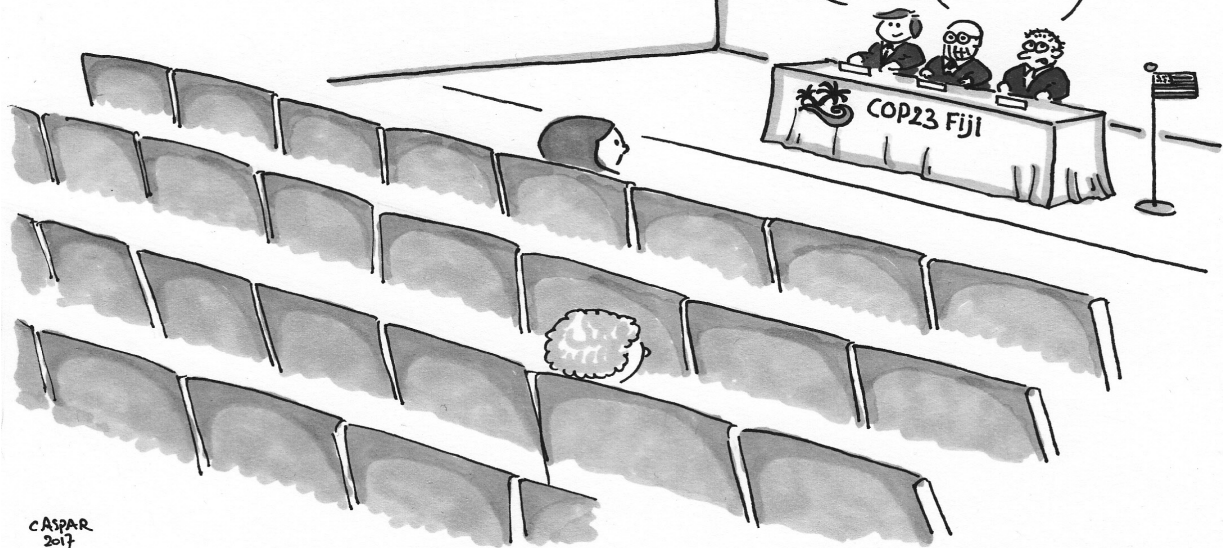
Door: Marc Hoogeslag, senior expert landacquisitie bij IUCN Nederlands Comité

Sinds 2001 beheert het Nederlands Comité van IUCN een programma dat uniek is in de wereld: Small grants for the Purchase of Nature (SPN). Met dit programma financieren we lokale natuurbeschermingsorganisaties om kwetsbare en bedreigde natuurgebieden aan te kopen of te pachten. Geen enkele andere donor heeft een 'open grants window' voor NGOs met fondsen die specifiek bedoeld zijn voor landacquisitie ten behoeve van natuurbescherming. Binnen het portfolio van het SPN programma wordt land-

CASP
ART
1000

TRUMP STUURT
DELEGATIE NAAR
KLIMAATTOP BONN ...

" WE NEED MORE OIL ... "
" ... AND GAS ... "
" CLEAN COAL ! "

acquisitie voornamelijk gebruikt voor het direct veiligstellen van habitat van bedreigde soorten zoals het uiterst zeldzame Braziliaanse vogeltje Araripe manakin en de blauwkeelara, die uitsluitend in de Beni savanne in Bolivia voorkomt. Er leven nog slechts 400 blauwkeelara's in het wild. In gevallen als deze de aangekochte gebieden zelf een uitzonderlijke biodiversiteitswaarde, maar dit hoeft niet altijd het geval te zijn om in aanmerking te komen voor financiering door SPN. In zwaar gefragmenteerde gebieden zoals het Atlantisch regenwoud in Brazilië en de droge kustbossen in Ecuador, kan de aankoop van een gebied met een lagere biodiversiteit van groot belang zijn voor het creëren van een corridor of 'stepping stone' tussen (twee) gebieden met een hoge biodiversiteit. Zo hebben we ook succesvol bijgedragen aan het herstellen van een olifantencorridor in India, waar uitbreiding van landbouw en bebouwing plaatsvond op de aloude trekroutes van de olifanten.

Fragmentatie van leefgebied wordt gezien als één van de grootste oorzaken van de huidige uitstervingscrisis. Het SPN programma ondersteunt bevlogen NGOs die bezig zijn om de gevolgen van fragmentatie aan te pakken. Een succesverhaal in ons portfolio is een project van de Braziliaanse NGO Associação Mico-Leão Dourado (AMLD). In het stroomgebied van de São João rivier nabij Rio de Janeiro heeft bosfragmentatie ervoor gezorgd dat het gouden leeuwaapje (*Leontopithecus rosalia*) in de jaren '90 op punt van uitsterven stond. Ontbossing ten behoeve van de landbouw en verstedelijking leidden tot een drastische afname van het totale bosoppervlak en tot isolement van populaties van dit dwergaapje. Op een gegeven moment waren er slechts 541 bosfragmenten over, met een gemiddelde oppervlakte van 127 hectare en 276 meter afstand tussen fragmenten. AMLD ontwierp op basis

hiervan een actieplan om de gouden leeuwaapjes voor uitsterven te behoeden. De basis hiervan was het veiligstellen van de kerngebieden en het behouden en creëren van verbindingen tussen deze bosfragmenten: absolute noodzaak om deze soort te laten overleven.

"...de gouden leeuwaapjes zijn weer volop te vinden in het westelijke deel"

In 2007 werden we benaderd om bij te dragen aan het veiligstellen en restaureren van een cruciaal gebied in het habitat van de gouden leeuwaapjes: de 147 hectare grote Fazenda Dourada, een grotendeels ontboste boerderij, als een wig gedreven tussen Reserva Biologica UNIAO in het oosten en een groot bosfragment in het westen. Door de ontbossing was er voor de dwergaapjes een onoverkomelijke barrière ontstaan. Na de aankoop van de fazenda, die we samen met de Amerikaanse organisatie SavingSpecies financierden, is er een herbebossingsprogramma gestart. Deels actief, maar grotendeels door het vee weg te houden en zo de juiste omstandigheden te creëren voor natuurlijke regeneratie. Het resultaat is duidelijk op satellietbeelden te zien. In 2016 was het hele gebied dichtgegroeid en de corridor compleet. Ook in het veld zijn de resultaten verbluffend; de gouden leeuwaapjes zijn weer volop te vinden in het westelijke deel en camera-vallen tonen aan dat ook poema's regelmatig van de corridor gebruik maken. Een duidelijke indicatie van een zich herstellend ecosysteem! ■

Post uit...Peru

Door Rens Brouwer, student MSc Forest and Nature Conservation aan de Wageningen Universiteit

Na verschillende projecten en stages in de tropen voor de opleiding Bos- en Natuurbeheer van VanHall Larenstein wist ik het zeker: ik wil verder in het vakgebied tropisch bosbeheer. Zuid-Amerika stond al sinds een lange tijd boven aan mijn lijstje om te bezoeken en voor mijn master thesis opdracht voor de opleiding Forest and Nature Conservation van Wageningen University kwam deze droom eindelijk uit.

Ik bevind me nu in de Peruaanse amazone waar het stadje Puerto Maldonado mijn uitvalsbasis is. Dit stadje, dicht bij de grenzen van Bolivia en Brazilië, fungeert als een poort naar de Amazone en wordt omringd door de rivieren Madre de Dios en Tambopata. Toeristen, boeren, houthakkers, goudzoekers en onderzoekers mengen zich hier met elkaar, hoewel ieder met een ander doeleinde. De verschillende interesses van deze mensen worden verenigd door de gezamenlijke afhankelijkheid van natuur en haar ecosysteemdiensten. Zo ook ik, voor mijn thesis onderzoek ik paranotenboom (*Bertholletia excelsa*) enrichment planting methoden.

"De natuurlijke regeneratie van de paranotenboom gaat achteruit"

De paranotenboom is een "emergent" die boven het regenwoud uittorent en "castañas" met zeer voedzame en olierijke zaden produceert, eigenschappen die ervoor hebben gezorgd dat de zaden al sinds de eerste vestiging van mensen in de amazone verzameld en geconsumeerd worden. Tegenwoordig zijn velen in deze regio afhankelijk van dit bosproduct, helaas lijkt het er echter op dat de natuurlijke regeneratie van deze boomsoort achteruitgaat en dat de oogsten zwaar te lijden hebben onder droogte. Ook ontbossing speelt een negatieve rol, kortom de duurzame productie van paranoten wordt door meerdere factoren bedreigd. Het project waar ik voor werk (www.sustain.pe) heeft als doel om een duurzame waardeketen voor paranoten te ontwikkelen. Eén van de oplossin-

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; Website: www.tropischebossen.nl; Email: vereniging@tropischebossen.nl; Redactie: Caspar Verwer, Paul Zambon, Quirine Hakkaart; Simone van Santen de Hoog; Ontwerp/opmaak: Saskia Grootemaat, Caspar Verwer; Email redactie: vtbnieuws@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Ook schrijven in deze nieuwsbrief? Stuur je stuk of suggesties naar: vtbnieuws@tropischebossen.nl

gen om een duurzame productie te behouden is enrichment planting. Momenteel gebruiken de "castañeros" in deze regio al enige vormen van enrichment planting in agroforestry-

"...de mens en de paranoten zijn hier onlosmakelijk met elkaar verbonden"

systemen en bosconcessies. De castañeros wijzen er echter op dat technische ondersteuning en informatie ontbreken over welke methoden toe te passen en hoe vaak ze toe te passen. Dit resulteert in een grote variatie aan methoden die allemaal licht afwijken van elkaar. Denk hierbij bijvoorbeeld aan technieken zoals het toepassen van bescherming tegen herbivoren (voornamelijk tegen tapirs en agoutis) of het aantal keer per jaar dat competitieve vegetatie wordt verwijderd.

Mijn onderzoek richt zich op de methoden die de castañeros zelf al toe hebben toegepast in het verleden en wat de effecten hiervan zijn op boomgroei en nootproductie. Het uiteindelijke doel is om een enrichment planting handleiding te ontwikkelen die tijdens workshops onder de castañeros verspreid kan worden. Motorritjes naar afgelegen dorpjes, interviews met de castañeros en het meten van paranotenvormen in een scala aan vegetatietypes zijn voor mij nu dagelijkse kost. Juist de afwisseling van veldwerk in bosconcessies en het bezoeken van castañeros thuis heeft mij in korte tijd veel geleerd over zowel de paranotenboom als de cultuur hier, en heeft mij doen beseffen dat de mens en de paranoten hier onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Doordat het vraagstuk over enrichment planting vanuit de lokale bevolking zelf komt is de link van mijn onderzoek naar de (toekomstige) toepassing heel kort en word ik er elke dag positief aan herinnerd waarom ik voor dit werkveld gekozen heb, namelijk om mij in te zetten voor duurzaam bosgebruik. ■

Wie Wat Waar...

>> **Tropical Forest Career Night:** 16 januari 2018. Locatie en programma volgen via de listserver.

>> **Algemene Ledenvergadering 2018:** 15 februari 2018 (onder voorbehoud). Locatie, programma en stukken volgen via de listserver.